

К. М. Гусейнова

викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського національного університету імені І. І.
Мечникова

ОБОВ'ЯЗОК БАТЬКІВ ПО РЕЄСТРАЦІЇ НАРОДЖЕННЯ ДИТИНИ

Аналізуючи як міжнародне, так і національне законодавство, можна побачити, як простежується право дітей знати своїх батьків. Конвенція ООН про права дитини у статті 7 закріплює, що дитина реєструється одразу ж після народження і з моменту народження має право на ім'я і набуття громадянства, а також, наскільки це можливо, право знати своїх батьків і право на їх піклування [1]. Щодо національного законодавства, стаття 144 Сімейного кодексу України (далі — СК України) [2] зобов'язує батьків невідкладно, але не пізніше одного місяця від дня народження дитини, зареєструвати народження дитини в органі державної реєстрації актів цивільного стану. Закон України «Про охорону дитинства» у статті 7 закріплює, що місце і порядок реєстрації народження дитини визначається сімейним законодавством [3].

Як правило, поява дитини в сім'ї завжди є довгоочікуваною, радісною та святковою подією.

З народженням дитини в батьків виникають певні права та обов'язки щодо новонародженого. Між батьками і дітьми виникають як особисті немайнові відносини, так і майнові права та обов'язки [4, с. 518]. Тобто правоутворюючим фактом виникнення прав та обов'язків батьків і дітей є визначення походження дітей від конкретних батьків, що засвідчується органом реєстрації актів цивільного стану, відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» [5] та СК України.

А. М. Нечаєва як підстави виникнення батьківських прав та обов'язків виділяє: по-перше, кровне споріднення; по-друге, його державна реєстрація [6, с. 118]. Такі науковці, як В. А. Рясенцев та С. А. Муратова, зазначають, що в галузі сімейного права походження дитини від певних батьків вважається юри-

дичним фактом лише за умови його засвідчення компетентним органом РАЦС [6, с. 119].

Реєстрація народження дитини і визначення її походження від матері та батька регулюються СК України та Правилами державної реєстрації актів цивільного стану в Україні, які затверджені наказом Мініюсту України від 18 жовтня 2000 року (далі — Правила) [7].

Визначення походження дитини від конкретних батьків можна поділити на декілька груп:

I. Визначення походження від матері та батька, які перебувають у шлюбі між собою:

- A) діти, які були зачаті і народжені у шлюбі;
- B) діти, які були зачаті до шлюбу, але народжені у шлюбі;
- B) діти, які були зачаті у шлюбі, але народжені після його припинення або визнання його недійсним.

У пункті 20.8 Правил записано: «Якщо дитина народилася до сплину десяти місяців від дня припинення шлюбу (смерті, розірвання шлюбу) або визнання його недійсним, реєстрація народження дитини проводиться в такому самому порядку, як і реєстрація народження дитини, батьки якої перебувають між собою у шлюбі» [7].

Такі ж положення були передбачені і у статтях 167, 188 раніше чинного Кодексу про шлюб та сім'ю від 20.06.1969 р. [8].

Якщо дитина народилася до сплину десяти місяців від дня припинення шлюбу або визнання шлюбу недійсним, але після реєстрації повторного шлюбу її матері з іншою особою, вважається, що батьком дитини є чоловік у повторному шлюбі. Батьківство попереднього чоловіка може бути визначене на підставі його спільної заяви з чоловіком у повторному шлюбі або за рішенням суду (стаття 124 СК; п. 20 Правил).

II. Походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій.

Дитина, зачата за допомогою застосування допоміжних репродуктивних технологій (стаття 123 СК), реєструється на загальних підставах державним органом реєстрації актів цивільного стану, що передбачено пунктом 11 Правил державної реєстрації актів цивільного стану України. У цьому разі

одночасно з документом, що підтверджує факт народження дитини цією жінкою, подається засвідчена нотаріусом її письмова згода на запис подружжя батьками дитини. Велике правове значення має і письмова згода чоловіка на штучне запліднення його дружини для подальшої реєстрації дитини. У такому випадку при наданні згоди чоловіком дружини на застосування репродуктивних технологій він в подальшому не має права оспорювати своє батьківство стосовно цієї дитини.

III. Походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою:

A) походження дитини від матері визначається медичним свідоцтвом або актом про народження дитини посадовими особами, в закладі якого народжена дитина, або материнство підтверджується рішенням суду про встановлення факту народження дитини;

B) походження дитини від батька проводиться за заявою чоловіка та жінки, які не перебувають у шлюбі між собою;

B) походження дитини від батька визначається за рішенням суду.

Застосування правил встановлення батьківства за правилами статті 128 СК України урегульовані роз'ясненням Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006 р. № 3 «Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» [9].

Слід звернути увагу, деякі науковці вказують, що кожна дитина має право на державну реєстрацію свого народження. Так, наприклад, Л. А. Ольховик у своїй монографії вказує: «Кожна дитина має право на державну реєстрацію свого народження, як закріплену законодавством можливість державного засвідчення факту народження дитини...» [6, с. 124]. Однак слід зазначити, що право на реєстрацію народження є суб'єктивним правом і реалізувати це суб'єктивне право можливо тільки опосередковано або за допомогою залучення інших осіб. Оскільки дитина самостійно не може реалізувати це суб'єктивне право і не може впливати на батьків для реалізації цього права, ми вважаємо, що право на реєстрацію народження дитини скоріш

є обов'язком батьків зареєструвати народження дитини, який закріплений законодавством.

Відповідно до вимог статті 144 СК України, батьки зобов'язані невідкладно, але не пізніше одного місяця від дня народження дитини, зареєструвати народження дитини в державному органі реєстрації актів цивільного стану. Невиконання цього обов'язку є підставою для покладання на батьків дитини відповідальності, встановленої законом [2].

Частиною другою статті 212-1 Кодексу про адміністративні правопорушення передбачено, що несвоєчасна, без поважних причин, реєстрація батьками народження дитини тягне за собою накладання штрафу від одного до трьох неоподаткованих мінімумів доходів громадян [10].

Таким чином, у разі звернення заявників до державного органу реєстрації актів цивільного стану з проханням зареєструвати народження дитини пізніше одного місяця від дня її народження, батьки зобов'язані подати довідки, які засвідчують наявність поважних причин, що перешкоджали своєчасній реєстрації народження дитини.

Література

1. Конвенція про права дитини: конвенція ООН від 20.11.1989 року [Електронний ресурс]. — Електрон, дан. (2 файли). — Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>. — Назва з екрану.
2. Сімейний кодекс України [Текст]: закон України від 10.01.2002 року № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. — 2002 р., № 21, стаття 135.
3. Про охорону дитинства [Електронний ресурс]: закон України від 26.04.2001 р. — Електрон, дан. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. — Назва з екрану.
4. Гражданское право / Под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. — М., 1998. — Ч. 1. — 774 с.
5. Про державну реєстрацію актів цивільного стану [Електронний ресурс]: закон України від 01.07.2010 р. — Електрон, дан. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. — Назва з екрану.
6. Ольховик ЛІ, А. Особисті немайнові права дитини за цивільним законодавством України: монографія / ЛІ. А. Ольховик. — Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2009. — 173 с.
7. Правила государственной регистрации актов гражданского состояния в Украине [Текст]: приказ Министерства юстиции Украины

- № 52/5 от 18.10.2000 г. // Официальный вестник Украины. — 2000. — № 42. — Ст. 1803.
8. Кодекс про шлюб та сім'ю України [Текст]: Наук.-практ. коментар / Під ред. Ю. С. Червоного. — Харків: Одисей, 2000. — 479 с.
9. «Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» [Електронний ресурс] — Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006 р. № 3 — Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>. — Назва з екрану.
10. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Текст]: закон України від 07.12.1984 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1984. — № 51. — Ст. 1122.